

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО СПОРТУ В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

В. КОВАЛЬОВ

Кіровоградський національний технічний університет

Анотація. У статті розглядаються проблеми і перспективи дитячо-юнацького спорту в сучасних соціально-економічних умовах як важливого чинника у формуванні здорового способу життя та підготовки резерву для спорту вищих досягнень.

Ключові слова: проблеми, перспективи, дитячо-юнацький спорт, соціально-економічні умови, здоровий спосіб життя.

Постановка проблеми. Здоровий спосіб життя є визначальним чинником забезпечення тривалості активного життя, соціального, біологічного та психічного благополуччя громадян і передбачає оптимальну рухову активність, раціональне харчування, здоровий сон, додержання гігієнічних правил, відмову від тютюнопаління, вживання наркотиків та зловживання алкоголем, екологічні умови проживання [1].

Формування та реалізація бажання здійснювати рухову активність у повсякденній діяльності відбувається, в основному, в ранньому віці на підставі індивідуальних особливостей і потреб кожної людини.

Результати дослідження та їх обговорення. Вітчизняна система фізичного виховання надає можливість дітям і підліткам долучитись до занять фізичними вправами і спортом в дошкільних, шкільних, професійно-технічних та вищих навчальних закладах через урок фізичного виховання, а також організацію заходів позакласної та позашкільної роботи. Статистика показує, що кількість учнів загальноосвітніх шкіл охоплених цим видом діяльності збільшилась і складає 34,8% від загальної кількості. На жаль, проведення цієї роботи не здійснюється на належному рівні і потребує кардинального поліпшення [6].

Недостатня рухова активність в дошкільному та ранньому шкільному віці компенсується частково за рахунок мережі закладів дитячо-юнацького спорту (ДЮСШ, СДЮШОР, клубів) різної форми власності. Особлива роль щодо розвитку дитячо-юнацького спорту в Україні належить дитячо-юнацьким спортивним школам та спеціалізованим дитячо-юнацьким школам олімпійського резерву. Всього в Україні налічується 1424 ДЮСШ і 256 СДЮШОР, в Кіровоградській області відповідно: 39 і 2. Кількість спортсменів у віці 6-18 років, що залучені до систематичних занять в цих школах в Україні складає 720977, у Кіровоградській області – 16903, що складає 9,5% від загальної кількості. Середній показник у державі складає 9,9%.

Практика роботи показала ефективність і доцільність розвитку мережі ДЮСШ та СДЮШОР. У той же час економічний розвиток країни стримує цей процес у зв'язку з тим, що фінансування галузі «фізична культура і спорт» в край незадовільне і складає всього 0,5% від державного бюджету і 1,5-2% від регіональних бюджетів. За обсягами річних видатків з усіх джерел фінансування з розрахунку на одну особу Україна майже у 30 разів поступається Фінляндії, у 15 разів – Японії та Австралії, у 10 разів – Німеччині.

При цьому необхідно звернути увагу на те, що фінансування ДЮСШ відбувається за залишковим принципом, не регулюється і не регламентується законодавчими актами.

Останнім часом розвивається мережа приватних спортивних клубів, але не стабільна соціально-політична ситуація, негаразди що переслідують економіку держави стримують розвиток цієї частини дитячо-юнацького спорту.

Як результат – лише кожен десятий, з-поміж дітей 6-18 років, займається у системі дитячо-юнацького спорту, що вдвічі менше ніж необхідно для виховання резерву національних збірних команд України [2].

Впродовж останніх років у роботі шкіл виникло багато проблем, що спричинили зниження рівня підготовленості спортсменів і негативно позначились на поповненні збірних команд України спортивним резервом.

Міністерством у справах сім'ї молоді і спорту у 2005-2006 р. було здійснено вибірккову перевірку роботи 926 ДЮСШ і 1188 тренерів-викладачів [3]. Перевірка показала, що ДЮСШ на задовільному рівні працюють лише групи початкової підготовки та навчально-тренувальні.

Аналіз літератури з педагогіки та теорії спорту, а також практичний досвід роботи дає можливість вирізнити найболючіші загальні проблеми дитячо-юнацького спорту.

Серед них:

- проблема управління. В державі не існує спеціальної структури яка б не тільки опікувалась проблемами життєдіяльності системи дитячо-юнацького спорту, а мала б чітку вертикаль від центрального органу державної влади і до місцевого рівня, а також по горизонталі. Управління роботою дитячо-юнацького спорту відбувається на рівні розвитку виду спорту і показників участі у змаганнях певного рівня. Досконало не вивчаються глибинні процеси діяльності ДЮСШ, СДЮШОР, клубів, асоціацій, федерацій тощо. Відсутня координація їх взаємодії. Ситуація ускладнюється ще і тим, що структура управління галуззю «фізична культура і спорт» за роки незалежності шість разів перетерпіла суттєві реформи, які супроводжувались значними кадровими перестановками, у наслідок чого майже втрапилася спадкоємність професійного досвіду, знань та традицій. Рішення стосовно розвитку дитячо-юнацького та резервного спорту, що мають конкретний характер та цільове спрямування не реалізується. Контроль з боку владних структур на місцях не задовольняє сучасним вимогам;

- проблема підготовки та перепідготовки кадрів. Відсутня система підвищення кваліфікації тренерських та керівних кадрів, недостатнє фінансування, слабка забезпеченість навчальними програмами з видів спорту, їх застарілість і невідповідність міжнародним вимогам зумовлює низьку якість роботи тренерів; знижується престижність роботи у сфері фізичної культури і спорту через низьку зарплату та такий же низький рівень соціальних гарантій. У результаті «стагіє» тренерський корпус: середній вік працюючих тренерів – 50 років і більше;

- проблема фінансового забезпечення. Хоч розміри фінансування за останні роки зросли, але забезпечення ефективної діяльності спортивних шкіл та виконання навчальних програм з видів спорту все ж неможливе. Зазначені витрати необхідно збільшити не менш ніж удвічі. Відсутні державні нормативи фінансового забезпечення ДЮСШ та СДЮШОР. Тільки у 2004 р. була зроблена спроба нормативного забезпечення ШВСМ;

- проблема законодавчої та нормативно-правової бази. У державі відсутнє типове положення про ДЮСШ та СДЮШОР. Закон України «Про позашкільну освіту» не діє. Відсутній наказ Міносвіти і науки України «Про атестацію працівників позашкільних закладів». Не всі ДЮСШ набули статусу юридичної особи, пройшли державну реєстрацію та мають розрахункові рахунки у банку. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» потребує нової редакції де необхідно закріпити правові засади розвитку дитячо-юнацького та резервного спорту. В країні відсутня система напрацювання законодавчих та нормативно-правових актів, комплексних та цільових програм, тому переважна більшість важливих документів розробляється в кабінетах без залучення широких кіл професіоналів. Необхідно створювати тимчасові та постійно-діючі робочі групи, організувати семінари, наради, конференції, як з проблем вивчення стану справ і напрацювання шляхів вирішення проблем, так і застосування нормативно-правової і законодавчої бази що існує;

- проблема матеріально-технічного забезпечення. Майже 60% ДЮСШ та СДЮШОР не мають власної спортивної бази. Працюють на орендних площах. Ті школи, що мають власну спортивну базу, мають і складнощі щодо її утримання. Мова не йде про удосконалення матеріально-технічної бази, а про утримання на належному рівні. Враховуючи стрімкий процес розвитку нових технологій виробництва матеріалів, інвентарю і обладнання, будівництва спортивних споруд можна констатувати, що нас чекає невтішне майбутнє. Якість і естетичний вигляд споруд повинні приваблювати дітей, юнаків і дівчат, формувати естетичний смак, бажання займатись спортом і отримувати задоволення. Ось що може стати протиположним проявом

(вживанню алкоголю, тютюнопалінню, наркоманія, токсикоманія і т. ін.), що заповнили наше суспільство і особливо дитяче та молодіжне середовище;

- проблема науково-методичного забезпечення. В Україні основною структурою, що здійснює науково-методичне забезпечення олімпійської підготовки є Державний науково-дослідний інститут фізичної культури і спорту [4]. Він має потужну, достатньо непогано обладнану базу і продовжує розвиватись, але це єдиний заклад, який працює зі збірними командами України. Його праця спрямована лише на збірні команди і результати використовуються лише для збірних команд. Більшість інформації носить конфіденційний характер. На рівні регіонів, міст і районів така робота не проводиться;

- проблема медичного забезпечення. Медичне забезпечення на державному рівні здійснюють відділ спортивної медицини у Державному науково-дослідному інституті фізичної культури і спорту та Державний центр спортивної медицини Національного університету фізичного виховання і спорту. На рівні областей – лікарсько-фізкультурні диспансери, а на рівні районів і міст – районні та міські лікарні, де працюють звичайні лікарі, частіше всього, не знають специфіки спорту та природу фізичних навантажень і травм. Фінансове та матеріально-технічне за забезпечення цієї ділянки роботи не відповідає вимогам часу.

За роки роботи ДЮСШ набули досвіду не тільки залучення мільйонів хлопчаків і дівчат до систематичних занять спортом, виховання достойних громадян, які високо підіймали прапор держави і тим уславили свій народ у світовому співтоваристві, суттєво впливали на формування здорового способу життя, а і засвідчили унікальність системи дитячо-юнацьких шкіл, як основного елемента дієвого резерву національних збірних України.

Заклади дитячо-юнацького спорту потребують організаційно-правового врегулювання, достатнього рівня фінансування, створення відповідної матеріально-технічної бази, удосконалення матеріального заохочення, надання соціальних пільг тренерам-викладачам.

Висновок

Вирішення цих проблем необхідно як з боку держави, так і з боку соціальних громадських інституцій і формувань. Мережа закладів дитячо-юнацького спорту що утримується за рахунок бюджетних коштів (державних і місцевих) – з одного боку забезпечує стабільність функціонування, а з іншого боку створення відповідних умов для розвитку приватних і громадських шкіл, клубів, асоціацій тощо, дасть поштовх розвитку самоврядності, залучення позабюджетних коштів, розвитку спонсорства, меценатства, волонтерського руху, що в цілому повинно дати значний ріст залучення до спорту достатньо великої кількості дітей, юнаків і дівчат, створити в суспільстві культ здорового способу життя та зміцнити генофонд народу України.

Література

1. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту. Указ Президента України від 08.08.2004 р. № 1148/2004.
2. З виступу міністра України у справах сім'ї, молоді і спорту на засіданні Національної ради з питань фізичної культури і спорту 17 травня 2006р. // Олімпійська арена. – №3 – 4, – 2006.
3. Шкільні проблеми для дорослих. // Олімпійська арена. – №8, – 2006.
4. Развитие материальной базы, массовости детско-юношеского спорта, организационного и кадрового обеспечения олимпийской подготовки. // Наука в олимпийском спорте. – спецвыпуск, – 1.2005.
5. Энциклопедический словарь физической культуры и спорта. – М.: ФИС. – 1961.
6. Інформаційний бюлетень. Основні показники розвитку фізичної культури і спорту у Кіровоградській області за 2001-2004 роки. Кіровоград: Управління з питань фізичної культури, спорту і туризму Кіровоградської обласної державної адміністрації. – 2005.
7. Кодекс честі олімпійця України. Постанова виконкому НОК України від 20 квітня 2006 коку №30.

**ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЕТСКО–ЮНОШЕСКОГО СПОРТА
В СОВРЕМЕННЫХ СОЦИАЛЬНО–ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ**

В. КОВАЛЕВ

Кировоградский национальный технический университет

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы и перспективы детско-юношеского спорта в современных социально-экономических условиях, как важного фактора при формировании здорового образа жизни и подготовки резерва для спорта высших достижений.

Ключевые слова: проблемы, перспективы, детско-юношеский спорт, социально-экономические условия, здоровый образ жизни.

**PROBLEMS AND PROSPECTS OF CHILD-YOUTH SPORT
IN MODERN SOCIO-ECONOMIC TERMS**

V. KOVALYOV

Kirovograd National Technical University

Abstract. The article touches the problems and prospects of children's and youthful sport in contemporary social and economic conditions an important factor in molding healthy way of life and preparing reserves for sport of high achievements.

Key words: problems, prospects, child-youth sport, socio-economic terms, healthy way of life.